

Între sionism și comunism

Deja înainte de război, ideile sioniste și comuniste, nu neapărat în contradicție, au preocupat și atras evreii timișoreni în căutarea unei soluții la problema antisemitismului.

Câteva mărturii despre acele vremuri.

Fragmente din interviuri din volumul în pregătire *Destine Evreiești la Timișoara. Din anii 1930 până azi*, de Getta Neumann și Smaranda Vultur.

Peter Willkovits

Oamenii nu înțeleg de ce au devenit evreii comuniști. Comuniștii au fost singurii care le-au promis egalitate, drepturi, cetățenie, dreptul la vot, dreptul la învățătură. Ceilalți, știm foarte bine. Goga, Antonescu și Codreanu... Goga, care era un intelectual... Un om cu așa o cultură ar trebui să fie mai... Și Eminescu! Antisemitismul nu are nimic cu nivelul de cultură. Comuniștii au promis evreilor drepturi egale și din cauza asta evreii au devenit comuniști. (...)

Tata a început cu politica prin anii '30. Convingerea lui până la sfârșitul vieții a fost că marxismul este o filozofie justă. Marxismul, nu leninismul și nu ceaușismul. El a fost ani de zile lector la partid. Și la un moment dat a venit un control și l-a întrebat: „Păi, tovarășul Willkovits, dumneavoastră din tovarășul Ceaușescu nu dați citate?” Și tata a spus: „Eu, tovarășe, am învățat marxismul după Marx. Dacă vă convine, bine, dacă nu, schimbați-mă.” Și l-au schimbat.

Tatăl tău a trecut printr-o criză de încredere în ideologia comunistă?

Nu. Pataki Gyuri, vărul meu, spunea că tata era singurul comunist adevărat pe care l-a cunoscut. Filozofia asta marxistă are în ea și sâmburi de adevăr. (...)

Crezi că teoria comunistă are șanse să fie aplicată cu succes cândva, undeva?

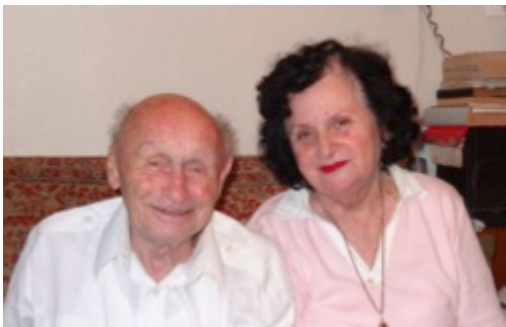
Eu cred că o dată o să fie așa ceva. Și filmele științifico-fantastice arată niște lucruri care poate că vor fi. Nimeni nu știa că va fi bomba atomică, nici

penicilina. Multe se vor realiza. În multe filme științifico-fantastice, omul ajunge la așa o dezvoltare a conștiinței, că muncește cât poate și consumă cât are nevoie.

Rămâne un vis al omenirii.

Nu este chiar un vis utopic. Și în România a fost la un moment dat un moșier, Teodor Diamant, care a înființat prin 1830 Falansterul de la Scăieni, care funcționa după principiile socialismului utopic. Chibuțurile se bazează tot pe principiile astea.

Claudia si Arnold Junger

Cum ați trecut de la sionism la comunism?

Ali: Păi, foarte mulți au trecut de la sioniști la comuniști, unii la social-democrați, alții la partidul comunist și am avut mulți colegi care au devenit comuniști ca și mine. Am citit multă literatură comunistă și m-a cucerit ideea că toți au drepturi egale.

Baba: Era vorba „Stalin și poporul rus, libertate ne-au adus”, că ei i-au învins pe nemți și i-au eliberat pe evrei de sub jugul nemțesc. Din cauza asta au intrat evreii la comuniști, pentru că au fost eliberați de către ruși și comuniști.

Ali: Acum citesc comentarii în internet care zic că evreii au adus comunismul în România, dar nu este așa. În schimb era normal ca evreii să adopte ideile comuniste care îi apărau de antisemitism. Mai târziu când au început să-și dea seama de cum se aplică teoria, evreii s-au îndepărtat de aceste idei și de aceea s-a golit România de evreime.

Baba: Eu eram la Facultate la București și mama era în vizită la mine. Eram pe stradă, când sirenele au început să urle. A murit Stalin! Ne-am oprit timp de minute pentru că a murit Stalin.

Annie Hammer

... m-am alăturat și eu mișcării antifasciste, o mișcare de stânga. Era anul 1942. Mulți dintre prietenii mei au participat. Lozinca era: *Nu ne vom lăsa omorâți ca vitele*. Strângeam bani pentru deținuți, dădeam ajutor familiilor, căutam adăpost ilegal pentru cei urmăriți.

.....

... Înapoi la Timișoara, am lucrat ca activistă la *Apărarea Patriotică*¹ de dimineața până seara: ședințe, plasarea celor veniți din închisori și lagăre.

.....

În decembrie 1944, când partidul a ieșit din ilegalitate, am fost primită în P.C.R. cu vechime de membră din 1942, când începusem să lucrez în mișcarea antifascistă. Viața în oraș a devenit oarecum normală, dar seara se spunea că nu e bine să ieși, că soldații ruși, salvatorii noștri, umblă beți, sunt periculoși și îți iau ceasul. Unii au povestit că ofițerii ruși evrei, cazați la evrei, ar fi zis că comunismul nu este ce credem noi și dacă putem, să plecăm.

.....

În 1953 am fost trimisă la Festivalul Tineretului ca translatoare pentru grupul de tineri veniți din Anglia. Înainte am primit un instructaj de trei săptămâni ținut la Cotroceni; eram cazați în fostele herghelii regale. Apoi în timpul festivalului am fost cazați împreună cu grupul englez în clădirea ISEP²-ului în Piața Romană. A fost un *show* frumos, „Viața fericită a tineretului în țările socialiste” și o experiență în plus pentru mine. Am înțeles cum funcționează propaganda.

---

¹ Apărarea Patriotică – centru de ajutorare a răniților, a supraviețuitorilor din lagărele de concentrare, a familiilor soldaților, cât și organizație de masă patronată de comuniști.

² Institutul de Studii Economice și Planificare

Tomi Laszlo

Atunci au început anii de revoluție totală. Politehnica era încă politehnica veche care funcționa bine, dar mișcarea comunistă a început deja să introducă structuri noi. Tineretul evreu era în mare fierbere. Unii evrei s-au orientat spre emigrație, alții s-au orientat spre comunism. Eu am fost printre cei care s-au îndreptat spre comunism, eram convins că socialismul și comunismul rezolvă și problema noastră și că intrând într-o epocă de dezvoltare a țării, vom avea și noi locul nostru.

Era singura ideologie care oferea o soluție.

Nu era singura, mai era sionismul. E adevărat că oferta sionistă era încă slabă. Până în 1948 nu a existat statul Israel și emigrația era ilegală. Greutățile efective de plecare și de aclimatizare erau mari. Fratele meu și cu mine ne-am gândit că în primul rând vrem să ne facem meseria. Știam că dacă vom pleca în Israel, nu ne vom face meseria, pentru că trebuia să învățăm ivrit și să lucrăm nu neapărat în domeniul nostru.

Eu credeam că evreii au un viitor în socialism. A durat un timp până când mi-am dat seama că am greșit. Și când mi-am dat seama, era târziu. Am greșit nu numai ca evreu. Am greșit din toate punctele de vedere, pentru că Partidul Comunist a devenit foarte repede un partid dictatorial. Dacă erai înscris în partid, nici nu puteai să-ți dai demisia. Din Partidul Comunist n-a mai fost ieșire decât prin excludere și cu consecințe foarte grave pentru cel exclus. Am învățat să tac din gură, să mă concentrez asupra activității mele profesionale și să nu caut niciun fel de avansare pe linie de partid. Începând din 1946-47, am redus profilul meu politic și am mers numai pe evoluția profesională, pentru că mi-am dat seama că profesional, am totuși viitor. România a intrat într-o fază de dezvoltare industrială rapidă și avea nevoie de mulți ingineri. Viitorul meu era asigurat din punct de vedere profesional. Ceea ce nu mi-am dat seama și am învățat numai încet, încet era că evreilor li se puneau limite din ce în ce mai mult și în cariera profesională. Nu îmi era la început clar, pentru că am înaintat în Politehnică frumos, am fost unul din studenții cei mai apreciați, la sfârșitul studiilor am primit un post cu ușurință.

